

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 700/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ulkoministeriön viestintästrategiasta kehitysapua koskevissa väärinkäyttötapauksissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Arja Juvosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 700/2022 vp:

Miten hallituksen mielestä ulkoministeriön viestintästrategia on ollut linjassa hallitusohjelman strategian kanssa avoimuuden osalta,

onko vuoden 2015 normi ollut hallituksen mielestä vaikeaselkoinen tai eikö siinä ole ollut ohjeita väärinkäytösten tiedottamisesta ulkoministeriön puolesta ja yhteistyökumppaneille ohjeita väärinkäytösten raportoinnista ulkoministeriölle ja

miten hallitus edistää ulkoministeriön kompetenssia kiinnittää huomiota toiminnan kehittämiseen ja auditointiin erilaisten prosessien, normien ja ohjeistuksien kanssa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulkoministeriö on sitoutunut hallinnon ja tiedon avoimuuteen. Myös ulkoministeriön vuonna 2022 hyväksytyn viestintästrategian mukaan viestinnän keskeisiä arvoja ovat luotettavuus ja avoimuus. Avoimuus ja läpinäkyvyys parantavat kehitysyhteistyön tuloksellisuutta, vähentävät riskejä väärinkäytöksiin ja korruptioon sekä vahvistavat tilivelvollisuutta ja omistajuutta kehittyvissä maissa. Varmistaakseen, että suomalaisilla on käytettävissään ajantasaiset tiedot kehitysyhteistyövarojen käytöstä, ulkoministeriö julkaisi vuonna 2021 openaid.fi-datasivuston. Sen kautta kuka tahansa voi seurata yksityiskohtaisella tasolla mihin, miten ja milloin Suomen kehitysyhteistyövaroja on käytetty.

Ulkoministeriö julkaisee koosteen väärinkäyttöpäilyistä kunkin päättyneen vuoden tilinpäätöksen valmistuttua. Tämä toimenpide on osa kehitysyhteistyön riskienhallinnan avoimuutta. Yksittäisten väärinkäytösten yhteydessä ulkoministeriö pohtii viestintää tapausten laajuuden, taloudellisen arvon ja yhteiskunnallisen merkittävyyden näkökulmista. Lisäksi punnittavina ovat avoimuus ja yksityisyyden suoja, julkisuuslain mukaisesti. Kirjallisen kysymyksen tekstiosiossa mainitusta Ugandan-tapauksesta ei viestitty julkisuuteen, koska epäily koski seksuaalista hyväksikäyttöä ja uhrien yksityisyydensuoja tuli varmistaa. Yksittäisten hankkeiden viestinnästä vastaavat niitä toteuttavat kumppanit, näin myös väärinkäyttötapausten osalta.

Ulkoministeriö on kehittänyt omaa riskienhallintaa merkittävästi viime vuosina. Ulkoinen ilmoituskanava kehitysyhteistyövarojen väärinkäyttöepäilyille on ollut käytössä vuodesta 2014 alkaen. Vuonna 2015 valmistui väärinkäyttönormi, joka vahvistaa väärinkäyttöepäilyjen systemaattista käsittelyä. Vuonna 2021 valmistunut kehitysyhteistyön riskienhallintapolitiikka määrittelee kansainväliset ja kansalliset kriteerit täyttävän toimintamallin keskittyen riskien ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn. Vuonna 2015 valmistuneen väärinkäyttönormin päivitystyö on ollut käynnissä vuodesta 2022 alkaen, ja väärinkäyttönormin päivitys valmistuu helmi-maaliskuussa 2023. Päivitystyössä väärinkäyttönormissa tullaan tarkentamaan prosesseja, kuten tietosuoja-, julkisuus- ja viestintätoimintamallit.

Kehitysyhteistyön laatu- ja riskienhallintamenettelyiden kehittäminen on ollut yksi keskeisistä kehitysyhteistyötoiminnan kehittämiskohteista tällä hallituskaudella. Ulkoministeriössä on tarkat normit, ohjeet ja prosessikuvaukset eri rahoitusmuodoille. Kehitysyhteistyö on yksi tarkimmin valvotuista ja arvioituista valtion toiminnoista. Suomi valitsee kumppanikseen toimijoita, joilla on asianmukaiset riskienhallinta-, seuranta- ja tilintarkastusjärjestelmät. Tuloksista ja varojen käytöstä raportoidaan ja hankkeita seurataan paikan päällä seurantamatkojen avulla ja osallistamalla avunantajien yhteistyöhön ja järjestöjen johtokuntatyöskentelyyn.

Valvontaa tekevät ulkoministeriön virkamiehet ja ulkopuoliset asiantuntijat ministeriön toimeksiannosta. Ulkoministeriö teettää säännöllisesti ulkopuolisia tarkastuksia ja arviointeja kehitysyhteistyölle. Kehitysyhteistyövarojen hallintoa arvioivat säännöllisesti valtiontalouden tarkastusvirasto sekä ulkoministeriön sisäisen tarkastuksen yksikkö. Tarkastuksissa arvioidaan valvontatoimenpiteiden, kontrollien ja riskienhallinnan riittävyttä ja annetaan suosituksia näiden korjaamiseen ja kehittämiseen. Ulkopuolisten arvioiden mukaan kehitysyhteistyön valvonta on kehittynyt myönteisesti viime vuosina.

Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja sopimusten perusteella hallintoa ovat arvioineet myös OECD:n kehitysyhteistyökomitea, Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO ja kansainvälinen rahanpesun sekä terrorismirahoituksen vastainen työryhmä FATF. Sisäisten ja ulkoisten tarkastusten, evaluointien ja arviointien suositukset otetaan huomioon sisäisessä kehittämistyössä.

OECD:n kehitysapukomitea antoi vuoden 2021 välitarkastelussaan Suomelle kiittävää palautetta kehitysyhteistyönsä laadusta ja toimeenpanosta. Erityistä kiitosta saivat kehitysyhteistyön uudistukset ja tulosajattelu. OECD arvioi, että Suomi on onnistunut kiitettävästi kehitysyhteistyön toimeenpanossa myös koronapandemian keskellä. OECD:n mukaan Suomen kehitysyhteistyön tulosajattelu ohjaa niin kehitysyhteistyöohjelmien suunnittelua, toimeenpanoa kuin päätöksenteoakin, millä on merkittävä yhteys kehitystulosten syntymiseen kehitysmaissa. OECD on todennut, että Suomi voi toimia esimerkkinä tuloskulttuurin edistämisestä myös muille kehitysapukomitean jäsenmaille.

Helsingissä 13.2.2023

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari